

Teollisten paikkakuntien kulttuurinen siirtymä

Teollinen yhdyskunta muodostaa aina ainutkertaisen tuotantoteknologian, raaka-aineen, markkinoiden ja sosiaalisen yhteisön paikallisen kudelman. Kun tuotanto lakkaa ja kudelma purkautuu, syntyy puolestaan ainutkertainen tila uusille innovaatioille. Tämä teemanumero kerää yhteen erilaisia näkökulmia teollisen paikkakudelman kehityskaareen.

Teollinen menneisyys on tärkeä osa yhteisön nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Teollinen kulttuuriperintöyhteisö saattaa jatkaa useiden sukupolvien ajan teollisen identiteettinsä vaalimista erilaisten *kommemorattiivisten käytänteiden* varassa. Yhteisöt hyödyntävät menneisyyden jälkiä esimerkiksi nimeämällä paikkoja ja asioita, säilyttämällä menneisyyden jäänteitä muistomerkkeinä, merkitsemällä symbolisia paikkoja sekä ylläpitämällä historiatietoisuutta. Menneisyyteen liittyviä aihioita näkyy usein kaupunkien strategioissa, paikallisten yritysten markkinoinnissa ja elinkeinoelämän puitteiden rakentamisessa.

Tehtaan lakkauttamisen yhteisölle aiheuttamaa shokkia ei kannata vähätellä. Paitsi ison työllistäjän ja verotulojen lähteen, paikkakunnat menettävät usein monien arkisten tarpeiden ja palvelujen tuottajan. Suomessa on paljon pieniä paikkakuntia, jotka elävät jälkiteollisten haasteiden kanssa. Sellaisia kuvatakseen talousmaantieteilijä Andrés Rodríguez-Pose on käyttänyt termiä 'paikat, jotka eivät merkitse mitään'. Roolin menettäminen kansallisessa talousjärjestelmässä ja maailmanmarkkinoilla saattaa ilmetä 'kostona' oletetuille syyllisille vaikkapa äänestämällä protestivoimia tai olemalla piittaamatta ympäristöarvoista.

Ihminen kuitenkin reagoi ja sopeutuu muutoksiin eri tavoin eri kulttuureissa ja muutoksen eri vaiheissa: EU-hankkeessa Valoisa tulevaisuus (Bright Future 2017–2020) kurkistetaan usein takapajuksen imagon taakse ja pyritään tunnistamaan vaihtoehtoisia kehityskulkuja. Tarkastelukohteena olivat teollisuuskaupungit Suomen lisäksi Sloveniasta, Englannista, Hollannista ja Romaniasta. Yritys sopeutua uuteen maailmaan on useimmiten sekoitus perinteistä uskoa ja uutta retoriikkaa. Tulkintojen ääripäissä näkyvät teolliseen menneisyyteen sä tarrautuneet sosialistiset mallikaupungit ja hiilipölyä kuvastaan karistavat modernit osamishubit basaarimaisine kävelykatuineen. Sopeutumisen kudelmaan punoutuu koko ajan uusia kerroksia.

Teollinen kulttuuriperintöyhteisö ”merkitsee jotakin” niin kauan, kuin siinä jaetaan ja hyödynnetään yhteisön teollista menneisyyttä koskevaa tietoa. Yhteisöä koossa pitävä osallisuus kohdistuu yhdistävään historiaan ja teollisuuden aineettomiin ja aineellisiin jäänteisiin. Voi hyvinkin olla, ettei teollinen kulttuuriperintö näy teollisuuspaikkakunnan maisemassa. Teollista kulttuuriperintöä voi olla myös yhteisössä puhuttu kieli, työtapa, tai työhön liittyvä tapa ajatella tai organisoitua. 13.12.2019 tarkastettiin Turun yliopistossa Mikko Ahon väitöskirja ”*Kun meiltä laiva lähtee ulos, ni siitä voi olla kaikki ylpeitä*”: *Raumalaisten laivanrakentajien ammatillinen omakuva teollisena kulttuuriperintönä*. Väitöskirja tekee ymmärrettäväksi sellaista sukupolvelta toiselle siirtyvää teollista kulttuuriperintöä, jota ei voi koskea käsin eikä nähdä paljain silmin.

Tämä Tekniikan Waiheiden numero alkaa Rauno Sairisen katsauksella Fiskarsin ruukin tuotannollisista vaiheista ja niiden ympäristövaikutuksista. Sairinen seuraa Fiskarsin muodonmuutoksia rauta- ja kupariruukista kulttuuri- ja matkailuruukiksi. Seuraavana on Anna Sivulan ja Leena Kolehmaisen englanninkielinen artikkeli, joka käsittelee kieltä teollisena kulttuuriperintönä. Artikkelissa hyödynnetään Varkauden kaupunkia koskevia esimerkkejä.

Sen jälkeen seuraa Hilkka Heinosen ja Jukka Sihvosen katsaus Möhkön ruukkikylään. Artikkelissa tarkastellaan Möhköä kulttuurikohteena ja pohditaan luonnonvarojen muuttuvaa arvostusta. Neljäntenä on Jaana Pajarisen ja Pekka Piiparisen katsaus siihen, miten kairosteollinen kulttuuriperintö sysäsi liikkeelle kesätapahtuman ”Outokummun vanhat talot”. Numeron päättää FM Mikko Ahon lektio, joka valottaa sitä, millä tavoin teolliset kulttuuriperintöyhteisöt jatkavat teollisuusyhteisön elämää ja kiinnittyvät paikkoihin.

Simo Häyrynen¹ & Anna Sivula²
Vierailevat päätoimittajat

To cite this article: Simo Häyrynen & Anna Sivula, ”Teollisten paikkakuntien kulttuurinen siirtymä” *Tekniikan Waiheita* 37, no. 4 (2019): 4–5. <https://dx.doi.org/10.33355/tw.88905>

To link to this article: <https://dx.doi.org/10.33355/tw.88905>

¹ YTT Simo Häyrynen on ympäristöpolitiikan yliopistolehtori Itä-Suomen yliopistossa ja kulttuuripolitiikan dosentti Turun ja Itä-Suomen yliopistossa. Parhaillaan hän vetää jälkiteollisten paikkakuntien sosiokulttuuriin rakenteita ja vaihtoehtoja viidessä Euroopan maassa vertailevan EU-projektin ’Bright Futures for Black Towns’ Suomen osaa (ERA-NET 2017–2020) tapauskohteenaan Kajaani. Lisäksi hän johtaa juuri päättynyttä Suomen Akatemian ’Kestävyyssiirtymien rajaseudut’ -hanketta (2016–2019), jossa tarkastellaan kestävyysideoitten omaksumista Euroopan syrjäseuduilla.

² FT Anna Sivula on kulttuuriperinnön tutkimuksen professori Turun yliopistossa. Hän on tutkinut historiankirjoituksen historiaa, historiantutkimuksen menetelmiä ja johtanut useita paikallishistoriallisia tutkimushankkeita. Viime vuosina hän on johtanut Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmaa ja tutkinut esimerkiksi digitaalisen kulttuurin perintöä, teollista kulttuuriperintöä ja erilaisten kulttuuriperintöyhteisöjen identiteettiyötä.

Cultural Transition in Industrial Communities

Urban studies have been interested in big cities. Less attention has been paid to the fundamental cultural transition in the small and medium size industrial communities. In this special issue of “Tekniikan Waiheita” we look at the transformations of the small and medium size industrial communities facing the postindustrialization and deindustrialization. What kinds of tangible and intangible traces does the cultural transition leave in the industrial communities? What kinds of cultural heritages are emerging in these transitions? What kinds of collective identities and participatory practices of identity work are emerging during the cultural transition? Why is it important to research not only the industrial cities but also the small industrial communities?

Rauno Sairanen opens this volume with his article “The historical transitions of production in the Fiskars iron works village and their impacts to the environment and community: From iron and copper works village to cultural and tourism village.” Then Anna Sivula and Leena Kolehmainen introduce the the linguistic heritage of industry, investigated in the light of two case studies from selected linguistic landscapes of Varkaus, a small industrial community in eastern Finland. The case studies illuminate both multilingualism of the industrial community as industrial linguistic heritage and language as a means to verbalize and commemorate the industrial past of the community. In the third article, Hilikka Heinonen ja Jukka Sihvonen introduce the ironworks village of Möhkö. In the fourth article, Jaana Pajarinen and Pekka Piiparinen study the old houses of Outokumpu mining community. The last text is the *lectio praecursoria*. The speech was given by doctoral candidate Mikko Aho (University of Turku) in the public examination of his doctoral dissertation in 13.12.2019 at the Maritime Museum of Rauma. Mikko Aho’s dissertation is on occupational self-image of shipbuilders in Rauma, Finland, as manifested in their oral history. The *lectio praecursoria* deals with the places and transmission of industrial heritage.

Part of the content of this volume is funded by the JPI Urban Europe project BRIGHT FUTURE co-financed by European Union’s H2020 funds and national funds, in this case Academy of Finland, grant number 312011.

Simo Häyrynen¹ & Anna Sivula²
Visiting editors in chief

¹ Phd (Soc.Sc) Simo Häyrynen is University Lecturer in Environmental Policy in University of Eastern Finland and Docent in Cultural Policy (UEF, Turku University). He has run several research projects including current projects The Frontiers of Sustainability Transition focusing on the cultural adaptation of sustainability policies in European peripheries (Academy of Finland 2016–2019) and as a work package leader in EU-project Bright Future for Black Towns concentrating on the socio-cultural structures of declining industrial communities in five European countries (Eranet 2017–2020). His recent publications include co-edited two-volume Palgrave&McMillan compilation Arts and the Challenge of Markets (2018).

² Anna Sivula is a professor of cultural heritage at the University of Turku and the director of the Degree program of cultural production and landscape studies at the University of Turku. Her research interests include the study of historiography and methodologies of historical research, and the dynamics of cultural heritage communities. In her current research, she is interested in the identity work of industrial heritage communities.